

DYNAMIT

1

Hraběnka Berta Kinská byla šťastná, když rychlík z Vídně po únavné cestě konečně zastavil na Západním nádraží. Nebyla v Paříži poprvé, znala město z dívčích let a odnesla si z něho jak příjemné, tak i nemilé zážitky.

Cestujících nebylo mnoho, a tak pohodlně, bez proplétání mezi lidmi následovala nosiče k východu. Těsně před ním jí zastoupil cestu elegantní pán vyšší postavy.

„Hraběnka Kinská?“ otázal se zdvořile.

Berta bez váhání přisvědčila, uhodla, že neznámý má něco společného s jejím novým zaměstnáním.

„Já jsem Alfred Nobel,“ představil se elegantní muž a dvorně jí políbil ruku.

Bertu zamrazilo. Alfred Nobel, jeden z nejbohatších mužů světa! Podle inzerátu v novinách si představovala šedovlasého starce s rozechvělým hlasem.

– Velmi zámožný a vysoce vzdělaný starší pán žijící v Paříži hledá dámu zralého věku se znalostí cizích řečí jako sekretářku a k dohledu na domácnost. –

Před ní stál muž v nejlepších letech s vysokým čelem, tmavými vlasy a slušivou, lehce prokvetlou bradkou.

„Nečekal jsem dámu tak šarmantní,“ pronesl zdvořile a zavezl Bertu do grandhotelu na bulváru des Capucines. „Zatím se bohužel nemůžete ubytovat v mém paláci na ulici Malakoff, není ještě jaksepatří zařízen,“ omlouval se. „Objednal jsem vám pokoje tady v hotelu.“

Pokoje? Na cestách, které podnikala s matkou, obývaly vždy společně pouze jeden, nanejvýš dva pokoje, na víc neměly. A teď se její nový zaměstnavatel zmiňuje o *pokojích* pro ni samotnou...

V pařížském grandhotelu byla ubytována v luxusním apartmánu s výhledem do parku, navštěvovaného bonami v tmavých kostýmech, tlačíci kočárek nebo vedoucími malé děti za ruku. Počasí bylo vyzývavě krásné, lidé usměvaví, ale Berta se neubránila vzpomínkám na rozchod s milovaným Arturem. Odstoupila od okna a s pláčem se vrhla na široké lůžko.

* * *

S Alfredem Nobelem si před příjezdem do Paříže vyměnili řadu dopisů, v nichž měla Berta možnost nahlédnout do duše světově známého vynálezce dynamitu a poznat jeho zvyklosti a záliby. Miloval anglického básníka Byrona, jeho romantická poezie, opěvující touhu po svobodě a nezávislosti, mu učarovala.

Původem byl Švéd, pocházel ze Stockholmu. Brzy po jeho narození se Alfredův otec přestěhoval do Petrohradu, kde založil několik hutí a strojíren, které zásobovaly i ruskou armádu. Továrny příliš neprosperovaly, rozmohly se teprve pod vedením nejstaršího syna Ludvíka.

Alfredu Nobelovi se dostalo vynikajícího vzdělání. Studoval chemii a fyziku a v sedmnácti letech už plynně ovládal pět jazyků. Studoval i v Americe, v Německu a ve Francii, kde se seznámil s vynálezcem nitroglycerinu Italem Ascaniem Sobrerem.

Toto shledání se mu stalo osudným. Vytkl si za cíl omezit výbušnost vznětlivé látky, dostat ji pod kontrolu. Do té doby nitroglycerin explodoval už při pouhém otřesu. K úspěšnému výsledku Nobelovi dopomohla náhoda. Při jednom z transportů nitroglycerinu ve skleněných demižonech došlo k smíchání tekutiny s křemelinou, jíž byl z bezpečnostních důvodů hustě vysypán vůz, ve kterém stály demižony s výbušninou. Vzniklá kaše ztratila na samočinné výbušnosti, ale zachovala si razanci.

Alfred Nobel pokusy zjistil, že smíchá-li nitroglycerin s rozemletou křemelinou v poměru 3:1, získá výbušninu, s níž se dá bezpečně manipulovat, aniž ztratí na síle. Nechal si svůj vynález patentovat pod názvem dynamit a zakrátko měl po celém světě devadesát továren. Aby mohl kusy dynamitu přivést k detonaci, vynalezl i rozbušku, která se rozněcovala pomocí zápalné šňůry.

„Smísením nitroglycerinu s hlinkou se kapalina promění v tvarovatelnou hmotu a z té se pak vytvoří tyče, které se vytvarují tak, aby se daly vložit do navrtaných děr,“ vykládal hraběnce Bertě Kinské, když ji po dvou dnech navštívil v hotelu. „Měl jsem štěstí, vynález dynamitu přišel právě v době, kdy se začala užívat sbíječka a diamantový hrot. To nesmírně snížilo náklady na trhání skal, vrtání tunelů, hloubení kanálů a na podobných pracech.“

Nobel navštěvoval Bertu v hotelu denně a jejich rozhovory se stávaly stále zajímavější. Berta ho poslouchala soustředěně a pozorně a přestože všem technickým výrazům nerozuměla, neodvážila se poutavé vyprávění přerušit dotazem.

Slavný vynálezce jako by to vytušil, zanechal odborných výkladů a zaměřil se na jiné téma, svůj vynález však neopustil.

„Od samého začátku jsem doufal, že vynaleznu zdroj zhoubného hromadného účinku, aby byly všechny války navždy zne-možněny,“ přiznal se.

Jehoslova, pronesená tlumeným, ale pevným hlasem, Bertou otřásla. Tenkrát ještě věřila v magickou sílu majestátu, ve vznešenost vlád a nedotknutelnost jejich rozhodnutí. Tenkrát ji ještě okouzlovaly vojenské přehlídky, slušivé stejnokroje, bezvadně vyřízené šiky, pochodující pod vítězně vlajícími prapory. Tenkrát ještě byla přesvědčena, že válka je základní, nevyhnutelná katastrofa. Politování hodná, ničivá, ale vždy pevně spějící ke konci. Válka je historický jev, je stejně neovlivnitelná jako zemětřesení. A teď ji nový zaměstnavatel, vynálezce zhoubné třaskaviny, přesvědčuje, že jeho dynamit má navždy zabránit válkám.

2

Berta Sofie Felicita hraběnka Kinská z Vchynic a Tetova se narodila 9. června v roce 1843 v rodinném paláci na Staroměstském náměstí v Praze. Byla pokřtěna v chrámu Panny Marie Sněžné a jako kmotři byli v křestním listě uvedeni její šestile-

tý bratr Artur a komorná Barbara Kratíčková. Nikdo z urozené rodiny, neboť sňatek Bertina otce, vysoce vznešeného pána Františka Josefa hraběte Kinského z Vchynic a Tetova, císařského polního maršálka, se Sofíí Vilemínou z prostého rodu von Körner byl považován za společenskou mesalianci.

Berta Kinská přišla na svět jako pohrobek, její otec zemřel několik měsíců před jejím narozením ve věku sedmdesáti pěti let a zanechal rodinu v tíživé hmotné situaci. Matka, o šestačtyřicet roků mladší než její manžel, byla jemná citlivá žena s uměleckým založením, příbuzná osvobozeneckého básníka Theodora Körnera, sama skládala verše a vyškolila se v operním zpěvu.

Palác Kinských na Staroměstském náměstí nebyl klidným rodinným útočištěm, připomínal spíše hojně navštěvovaný hotel, v němž se ubytovali všichni příbuzní, kteří právě zavítali do Prahy. Vdova z něho po zemřelém choti nezdělala vůbec nic, poněvadž hrabě František Josef Kinský na něm jako v pořadí třetí syn neměl žádný podíl, bydlel pouze v jednom z mnoha bytů a musel jako nemajetný nastoupit vojenskou službu.

Dokud hrabě Kinský žil, cítila se mladá matka se synem v bezpečí. Po jeho smrti však zůstala izolována od společnosti a šlechtické příbuzenstvo ji jako měšťačku přehlíželo. Nepovažovalo ji za příslušníka rodiny, proto se také pro novorozenou Bertu nenašla žádná kmotra ze vznešeného příbuzenstva.

Přesto byla Berta na svůj původ až do konce života hrdá a v pozdějších letech, už jako vdaná za svou životní lásku, si nechala natisknout navštívenky *Baronka Suttnerová, rozená hraběnka Kinská*. Když potom pracovala v mírovém hnutí,

se zadostiučiněním si uvědomovala, že měšťanský původ po matce jí poskytuje prostor pro odvážná vystoupení na mezinárodním fóru.

* * *

Krátce po Bertině narození opustila Sofie Kinská pražský palác a se skrovným majetkem a vdovským důchodem od příslušníků rodu Kinských se s dcerou přestěhovala do Brna. Syn Artur, který často stonal, nastoupil podle aristokratického zvyku do kadetní školy.

V Brně žil Bertin poručník kníže Fürstenberg, vysoký soudní úředník a přítel jejího otce. Jako příslušník moravské linie zemských knížat Fürstenbergů vlastnil na Moravě několik panství, na nichž trávil pouze několik týdnů v létě. Příchodem mladé vdovy s malou dcerkou jeho útulné zámečky ožívaly na několik měsíců v roce.

V moravské metropoli strávila Berta bezstarostné, avšak osamělé dětství. Bratr byl ve vojenské kadetce a kníže Fürstenberg, v té době právě padesátiletý, žádné děti neměl a nebyl ani ženatý. Miloval sice, jak se všeobecně vědělo, jednu vdovu, ta však neměla čistě aristokratický původ, a příbuzní mu proto v sňatku s ní bránili. Malá Berta tehdy neměla tušení, že poručník miluje její vlastní matku.

Matčin vdovský důchod stačil na domácnost s nepočetným personálem, a poněvadž kníže Fürstenberg jim nenápadně přilepšoval, střídaly se u nich francouzské a anglické guvernanky, takže Berta se ještě v dětství obě tyto řeči naučila ovládat. Ke čtení klasické literatury a studiu přírodních věd přibyla později italština a výuka klavíru.